

“Gränsen är nådd – sätt in tvångsåtgärder nu

(publicerad på GP Debatt 2021-01-10)

Bäste Stefan Löfven,

Det pågår sedan början av pandemin en kamp i Sverige mellan dem som betraktar Covid-19 som en vanlig sjukdom, som kan skötas med vanliga frivilliga folkhälsofrämjande och hållbara åtgärder (1) och de som anser att det ibland krävs *extraordinära* och tvingande åtgärder baserade på de senaste vetenskapliga fynden rörande viruset och epidemiologin.

Problemställningen är väl känd från HIV-epidemin. och de krav på extra resurser som ställdes av dem som ville ha en effektivare AIDS kontroll (“AIDS exceptionalism”). Kraven har sedan dess gradvis tonats ned sedan HIV/AIDS blivit en endemisk sjukdom. En liknande utveckling kan förutspås för covid-19.

FHM har från början sagt nej till extraordinära åtgärder, såsom drastisk nedstängning, som initialt i mars praktiserades av våra grannländer, och har i stället förordat frivilliga åtgärder såsom att hålla avstånd och att tvätta händerna. Till detta har man lagt en ambition att nå flockimmunitet genom naturlig infektion, med stor förlust av liv och ökad sjuklighet som följd. Tanken har säkert inspirerats av deras konsult professor Gieseckes uttalande den 13/3: ”Jag tror att viruset kommer att svepa fram som en storm över Sverige och smitta i princip alla på en eller två månader/.../Det hela upphör när så många blivit smittade och sedan immuna så att viruset inte har någonstans att ta vägen (kallas ’herd immunity’). Detta tänkande har enligt utlämnade mail tydligen varit rättesnöre för ledarskapet på Folkhälsomyndigheten (2). Det förklarar varför man inte tagit hänsyn till pre-och asymtomatisk smitta; inte heller till aerosolsmitta och den skyddande effekten av munskydd; ej heller kontrollerat inresande till landet eller åtgärdat de överfulla kollektivtransporterna. Enligt FHM konsult 6/4: ”Flockimmunitet uppstår om våra insatta åtgärder inte varit alltför effektiva”. ”Nackdelen med en lock down helt är att det inte blir någon smittspridning”(3) är två andra uttalanden som stärker den synen.. Ett annat rättesnöre man försökt tillämpa är att inte stänga gränser.

Ditt uttalande från 3/4 i DN om att vi kan förvänta oss ”tusentals döda” tyder på att du blivit informerad om strategin. Du sa vidare: ”Man måste alltid vara beredd att ompröva. Om något händer, som vi inte kunnat förutse, så måste vi vara beredda att ändra.” (4)

Samtidigt med försöken att uppnå flockimmunitet försökte FHM under våren skydda sjukvården. En nästan omöjlig balansgång mellan att kontrollera smittan och att inte kväsa den för mycket, för att ändå uppnå immunitet i befolkningen. Både bromsa och gasa samtidigt. Det fick katastrofala följder i form av ett stort antal döda när smittan oundvikligen spreds till äldreboendena. Det ledde också till allvarliga konsekvenser för sjukvården: IVA och personal på bristningsgränsen; många sjuksköterskor som lämnat sitt arbete; en vårdskuld som inkluderar 100,000-tals uppskjutna operationer och 10,000-tals patienter med långtids-covid. Samtidigt fungerar sjukvården i Norge och Finland i stort sett som tidigare.

Utvecklingen i Sverige har sannolikt varit resultatet av ett ödesdigert beslut omkring 15/3: att inte stänga ned som de andra nordiska länderna och att istället slå in på vägen till flockimmunitet (2). En orsak till misslyckandet med att nå de högre immunitetsnivåer man hoppats på är att man använde influensa som modell, och därigenom felberäknade både

smittsamheten och dödligheten i sjukdomen (5). Man har även försummat att utforma transparenta planer för verksamheten och saknar ett rimligt uppföljningssystem, varför FHM inte heller regelbundet följt immuniteten i befolkningen - var ligger den nu?

I slutet av juni började infektionerna gå ned i Sverige och vi hade ett lägsta värde den 2/9. Vi hade då haft möjlighet att byta strategi och ansluta till den modell som WHO rekommenderar, och som övriga nordiska länder följer, som bygger på traditionellt smittskyddsarbete med testning, karantän och smittspårning. FHM valde dock att fortsätta på linjen av frivillighet och tillit till myndigheter, under hösten, vilket lett till den situation vi nu befinner oss i, med på nytt överfulla IVA och höga döds- och infektionstal.

I framgångsrikt svenskt folkhälsoarbete har det alltid ingått ett ansenligt mått av tvång, såsom i vår lagstiftning för trafiksäkerhet eller mot rökning, alkohol och narkotika. Men för Covid-19 fortsätter frivilligheten. De som kommer med flyg från England sätts varken i karantän eller provtas vid ankomsten, trots att kanske hälften av alla som testats positivt i London nu har den nya virusmutanten (6). De anländande förväntas klara av testningen själva. Det är så "man sår ett virus" förklarade f.d. statsepidemologen Annika Linde den 27/12 (7). Senkommet krävs nu att en del av de resande, utländska passagerare, ska ha ett negativt test innan avresan från England.

Det måste finnas en gräns för vad det svenska folket kan utsättas för. Den gränsen, anser jag, har sedan länge passerats.

De som nu vaccinerats utsätts också för smittrisk vid själva vaccinationstillfället då alla inte följer de nyligen utformade råden för användning av munskydd i vården av 23/12 (8). Prioriteringsreglerna i Sverige avviker också från de övriga nordiska ländernas. Vi prioriterar äldrevården, och de, liksom WHO, prioriterar extra utsatt sjukvårdspersonal, såsom IVA personal (9, 10).

Bäste Stefan Löfven, för oss alla, och för Sverige som land, ta ditt ansvar och se till att vi, för den fortsatta pandemibekämpningen, får ett omdömesgillt och empatiskt ledarskap, som på ett transparent sätt kan använda tvingande åtgärder om situationen, som nu, så kräver.

1. <https://www.dn.se/debatt/lat-inte-covid-19-pandemin-kullkasta-folkhalsoarbetet/>
2. <https://www.svd.se/mejlen-avslojar-tegnells-val-huvudlos-strategi>
3. https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=a_7nuG0ctBk&feature=share.
4. <https://www.dn.se/nyheter/sverige/stefan-lofven-tusentals-kommer-att-do/>.
5. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/tom-britton-darfor-hade-jag-fel-om-flockimmunitete>
6. <https://www.thesun.co.uk/news/13570948/half-covid-cases-mutant-strain-brentwood->
7. <https://www.google.com/search?client=firefox-bd&q=man+s%C3%A5r+ett+virus+Expressen+27%2F12+hotspot/>
8. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationsarkiv/aa/atgarder-for-att-minska-risken-for-smittspridning-av-covid-19-fran-personal-inom-var-d-tandvard-och-omsorg/>
9. <https://www.dn.se/sverige/tegnell-vill-inte-andra-vaccinstrategin-trots-kritik-fran-warden/>
10. <https://www.dn.se/sverige/who-var-d-personal-bor-fa-covidvaccin-forst/>